Як бачимо, словотвірні гнізда з вершинами на *-ст(ий)* позначені неоднаковою словотвірною активністю. Їх аналіз у деривaційно-морфонологічному аспекті допоміг з'ясувати морфонологічні умови сполучуваності морфів та закономірності їх трансформації, що можуть бути застосовані при творенні нових одиниць лексикону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федурко М. Ю. Морфонологія відіменникового словотворення / Марія Федурко. – Київ - Дрогобич: Вимір, 2003. – 271 с.
2. Карпіловська Є. А. Кореневий гніздовий словник української мови : гнізда слів з вершинами – омографічними коренями. / Є. А. Карпіловська. – К.: Укр. енциклопедія, 2002. – 912 с.
3. Орфографічний словник української мови [уклад. С. Головащук та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Довіра,1999. – 989с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і голов. ред. В. Бусел]. – К. : Ірпінь, 2001. – 1440с.
5. Полюга Л. М. Словник українських морфем. / Л. М. Полюга. – Львів: Світ, 2001. – 448с.

УДК 811.161.2'04'06'367.622'373.611

ІМЕННИКИ З СУФІКСОМ -АНИ (-ЯНИ) В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ К. XVII – ПОЧ. XXI СТОЛІТТЯ

Тернова А.І., к.філол.н., ст.викладач

Запорізький національний університет

У статті здійснюється детальний деривaційний аналіз похідних іменників pluralia tantum на -ани (-яни), розглянуто специфіку вживання згаданих дериватів у різностильових джерелах нової української мови та простежені основні тенденції й закономірності розвитку словотвірної підсистеми множинних іменників упродовж останніх трьох століть.

Ключові слова: множинні іменники, лексико-словотвірне значення, формант, продуктивність, мотивувальна основа, нова українська мова.

Терновая А.И. ИМЕНА СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫЕ С ФОРМАНТОМ -АНЫ (-ЯНЫ) В УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ К. XVII – НАЧ. XXI ВЕКА / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье произведен детальный деривационный анализ производных имен существительных pluralia tantum на -аны (-яны), рассмотрены особенности их функционирования в источниках разных стилей и жанров, определены основные тенденции и закономерности в развитии и становлении словообразовательной подсистемы множественных имен существительных в период с конца XVII – начала XXI века.

Ключевые слова: множественные имена существительные, лексико-словообразовательное значение, формант, продуктивность, мотивирующая основа, новый украинский язык.

Ternova A.I. THE NOUNS OF SUFFIXAL WITH -ANI (-JANI) IN THE UKRAINIAN LANGUAGE AT THE END OF THE XVII AND THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article study of the detailed derivative analysis of the suffixale nouns plurality tantum with -ani (-jani). The specificity of the usage of the above-mentioned derivatives is examined in different stylistic sources of the New Ukrainian language. The main tendencies and development of word-building subsystem of the plural nouns during the last three centuries are described

Key words: plural nouns, lexical word-building meaning, formant, productivity, motivating base, New Ukrainian language.

Дослідники суфіксального історичного словотворення іменника неодноразово відзначали особливу продуктивність зазначеного суфікса у творенні назв осіб і відносили його на друге місце (після форманта *-ець*), особливо у творенні назв осіб за місцем проживання та належності до певного етносу [11, 60; 8, 166; 14, 40; 12, 188 та ін.]. Цей словотвірний тип, за твердженням Л. Родніної, є одним із найспеціалізованіших у системі українського суфіксального словотвору іменника [13, 79]. Проте, на сьогодні лишається недостатньо дослідженим деривaційний потенціал цього засобу у наповненні інших лексико-словотвірних груп плюративів, ступінь активності мотивувальних основ та особливості

вживання розгляданих дериватів у різностильових джерелах нової української мови кінця XVII – початку XXI ст. Творення плюральних номенів на *-ани (-яни)* потребує глибокого й об'єктивного вивчення як феномена і невід'ємного складника деривaційної підсистеми іменника та системи українського словотвору загалом, що й визначає мету й актуальність даної роботи.

В обстежених писемних пам'ятках нової української мови іменники pluralia tantum зі згаданими формантами мають переважно *десубстантивне* (*парижани* < Париж, *форум'яни* < форум) та *девербативне* (*пищани* < пищати, *снідани* < снідати) походження. Зрідка трапляються номени, мотивовані *прикметниковими* (*заможняни* < заможний) та *числівниковими* (*двояни* < двоє) основами. Переважна більшість розгляданих дериватів сформувалася внаслідок мутаційних змін значення твірної основи, поодинокі випадки транспозиції вивідної основи спостерігаємо серед девербативів.

У новій українській мові іменників pluralia tantum на *-ани* (*-яни*) знайдено близько 300 одиниць. Значна кількість виявлених відіменникових похідних називає осіб за місцем народження й проживання, за належністю до певної суспільно-політичної течії чи віровчення, племені, етносу, народності, соціального стану і под. В обстежених джерелах досить часто такі деривати фіксуються із формантом *-анин* (*-янин*), тобто із сингулятивним значенням. Відсутня певна впорядкованість відношення одиниці до множинності, сприймання певного колективу як поняття первинного, а індивіда у відношенні до нього як вторинного й у лексикографічних працях раннього періоду становлення української мови (XVII – початку XIX ст.). Укладачі словників Б. Грінченко, Л. Деже та інші вважали очевидним те, що при множинному іменнику на *-яни* має бути форма на *-янин* [цит. за 11, 63-64]. Первісне значення таких номенів не втрачається зовсім, саме ,,у цьому проявилася тенденція нашої мови до ще більшого абстрагування її словотворчих елементів" [2, 119]. З цього приводу П. Білоусенко зауважує, що за умови ,,якщо навіть множинного іменника на *-яни* в мові реально не існує, він носіями мови домислюється як ідеальне слово, як потенційно можливе" [3, 129]. Тому при словотвірному аналізові похідних із суфіксами *-анин* (*-янин*), як і дослідники назв жителів в українській мові (В. Горпинич), назв осіб за територіальною та етнічною належністю (І. Ковалик, О. Кровицька), найменувань осіб за місцем проживання та національністю (С. Савицький) або походженням (В. Горбачук), ілюстративний матеріал подаватимемо відповідно до форми фіксації в джерелах розгляданого періоду.

І. *Десубстантиви*, виявлені в новій українській мові, позначають назви осіб, мешканців певних територій. Вивідними основами є здебільшого географічні назви країн, міст, сіл тощо. У процесі деривації в похідних цієї групи відбувається деякі фонетико-морфологічних перетворень на стикові вивідної основи та форманта, варіювання мотивувальної основи, перенесення наголосу, ускладнення власне суфікса. ,,У староукраїнській мові згаданий формант вважався продуктивним ... і перебував у словотвірній зв'язці з топонімними основами як слов'янськими, так і неслов'янського походження. Напр.: *побужане*, *погребищани*; *глуховяне*, *кролевчане*, *кам'янчане*, *коломчане*" [5, 26].

1.1. У писемних джерелах української мови кінця XVII – початку XVIII ст. зафіксовані такі плюративи розгляданої групи: *Ізраілтѧне Сімонѡви* (1665 Гал 174); ,,*Римлѧне чужоложниквъ живыхъ в(ъ) землѣ закопували*" (194); *содомляни* (XVII УЛ 56) 'жителі міста в Палестині – Содома'; *кияни* (XVII УЛ 154, СМШ І 325) 'жителі Києва'; *філіп'яни* (XVII УЛ 521) 'жителі міста Філіппи в Македонії'; *колосяни* (521) 'мешканці міста Колосси у Фрігії'; *селяне* (Жит 82) 'народні поселяни' (пор. *селяни* (1930 СДМ 79) 'жителі сільської місцевості').

Виокремлюється група дериватів, утворених від найменувань місцевостей, різних територій, які перебувають у складі тих чи інших держав: ,,*Теды мѣщане, взвши оный трупъ, вкинули за мѣстомъ в(ъ) калюжу*" (1665 Гал 273) (пор.: ,,*Вчують селяне Що ѣдут мѣсчане*" (РД 54); *міщани* (XVII УЛ 195); *містянин* (СлНтв 101) та *міщани*(*н*) (ТТ 29), котрі визначають як фонетичні варіанти найменувань міських мешканців у різні періоди); *предмѣщани*(*нъ*) (XVII Тимч II 211) 'житель передмістя'; *вишегорожани* (XVII УЛ 415) 'жителі *города* (міста), які мешкають у верхній його частині'; *городяни* (428) 'жителі города (міста)'; *небяни* (XVIII УЛ 227) *перен.* 'жителі ,,неба": на височині'.

У пам'ятках другої половини XVIII – початку XIX ст. поряд зі згаданими трапилося кілька новотворів: *подн'ѣстряни(нъ)* (1854 Тимч II 136) 'житель Подністров'я'; *поточани* (XVIII ДНМ 165) 'жителі м.Потока Миргородського полку'; *царичани* (207) 'представники Царичанської сотенної канцелярії Полтавського полку'; ,,*На ярмарку як слобожани ... До риби товпляться миряни*" (Котл І 131) 'мешканці певного поселення на Україні у XI – XVIII ст.'; (пор.: *миряни* (КвОсн II 125) 'населення Землі', *мірянинъ* (Жит 43) 'людина'); *керилівчани* (СМШ І 325) 'жителі Керилівки'.

Чимало назв із такою семантикою вперше реєструються у писемних джерелах другої половини XIX – початку XX ст.: *англичани* (ПісенНов 56); *львовяни(н)* (Ж 399) 'мешканець міста Львова'; *волощани(н)* (Яв 124) 'житель волості'; *келебердяни* (Новицьк 39) 'люди з м.Келеберди Кременчуцького уїзда, Полтавської губернії'; *поточани* (Нов II 181) 'мешканці с.Потоки Кременчуцького уїзду'; *москвитяни(н)* (Крим II 1046) 'житель Москви; росіяни' (*москвити заст.* 'мешканці Москви'); *варшав'яни(н)* (Русл 44); *покутяни* (СДМ 53) 'жителі окраїни: на покуті'; *пригородяни(н)* (53) 'особа, яка мешкає біля міста';

граничани(н) (53) ‘людина, яка мешкає біля кордону з чимось’; *краяни(н)* (53) ‘житель рідного краю’; *столичани(н)* (53) ‘мешканець столиці’; *хуторяни(н)* (СДМ 239) ‘житель відокремленого селянського господарства: хутора’; *волжани(н)* (Калин 48) ‘мешканець території басейну річки Волга’; *поморяни(н)* (472) ‘житель Помор’я’.

Згадані номени часом трапляються й в обстежених (переважно художніх) текстах кінця ХХ – першої половини ХХІ ст. У лексикографічних працях розгляданого періоду виявлено й інші номени, напр.: *парижани* (СУМ VI 68) ‘жителі Парижу’; *північани* (384) ‘мешканці півночі’; *подоляни* (753) ‘жителі Поділля’; *полісяни* (VII 79) ‘мешканці Полісся’; *пражани* (511) ‘мешканці Праги’; *горішнянин* (ЕСУМ І 562) ‘той, хто мешкає у горішньому кінці села: горянин’; *долянин* (ІІ 89) ‘жителі низинної місцевості (долини)’ (*діл* ‘низ, яма’); *краянин* (ІІІ 73) ‘мешканець на краю селища’; *кутяни*, *кучани* (164) ‘жителі певної частини (кута) села’. Окремі деривати реєструються в діалектних матеріалах української мови: *тишів’яни* (Корз 238) ‘жителі містечка Тишівці, що на Люблінщині’; *воляни*, *волани* (О І 142) ‘жителі с.Кобилянська Воля’; *ланяни* (403) ‘мешканці хутора Лань’; *лопушняни* (418) ‘жителі с.Лопушанки’; *озеряни* (О. Гончар VII 383) ‘жителі с.Озера, поблизу м.Козельськ’; *багача́ни*, *козача́ни*, *іскра́ни* [1, 52] ‘назви жителів однойменних населених пунктів: Багачів, Козаків, Іскри’; *бережа́ни* [Там само] ‘жителі по узбережжю ріки’ й под.

Чимало дериватів на позначення назв осіб за місцем народження чи проживання, котрі продукуються від власних географічних найменувань за допомогою формантів *-ани* (*-яни*), фіксуються в топонімних словниках. За спостереженнями В. Гопа, „назви жителів від топонімів на *-ьскъ* утворюються лише за допомогою *-анинъ* (*-янинъ*). Вони справляли значний вплив на словотвір назв жителів і від топонімів, що виникли пізніше” [цит. за 5, 10]. У ході деривації вивідна основа, яка мала у своїй структурі суфікси *-иця* (*-иць*), *-ець* (*-ці*), *-ськ-* (*-цьк-*) та ін., односкладові топооснови, зазнавали певних морфонологічних змін. Топосуфікси *-ці*, *-івк-*, *-ок-* завжди послідовно випадали (*Сокиринці – сокиряни*, *Огирівка – огиряни*, *Городок – городяни*), а кінцеві приголосні основи [г], [к], [х] чергувалися з [ж], [ч], [ш] при словотворенні змінювалися на [ж]: *Луки – лучани*, *Устюг – устюжани*.

У дисертаційному дослідженні В. Горпинича чимало новотворів, які вживаються головно в розмовно-побутовому мовленні: *бортничани* [124] ‘мешканці с.Бортники Вінницької обл.’; *бронничани* [124] ‘мешканці м.Бронниця Вінницької обл.’; *бубнівчани* [125] ‘мешканці с.Бубнівка Вінницької обл.’; *букатяни* [125] ‘мешканці с.Букатика Вінницької обл.’; *бушани* [125] ‘мешканці с.Буша Вінницької обл.’; *демидяни* [126] ‘мешканці с.Демидівка Вінницької обл.’; *вовчани* [124] ‘мешканці с.Вовчинець Вінницької обл.’; *вінничани* [125] ‘мешканці м.Вінниця’; *городищани* [126] ‘мешканці с.Городище Вінницької обл.’; *городяни* [126] ‘мешканці с.Городок Вінницької обл.’; *забужани* [127] ‘мешканці с.Забужжя Вінницької обл.’; *лучани* [130] ‘мешканці с.Лука Вінницької обл.’; *жмеринчани* [127] ‘мешканці м.Жмеринка’; *жорнищани* [127] ‘мешканці с.Жорнище Вінницької обл.’; *митничани* [135] ‘мешканці с.Великий Митник Вінницької обл.’; *таращани* [135] ‘мешканці с.Тараски Вінницької обл.’; *сокиряни* [135] ‘мешканці с.Сокиринці Вінницької обл.’; *язвинчани* [138] ‘мешканці с.Язвинки Вінницької обл.’; *ясенчани* [138] ‘мешканці с.Ясенки Вінницької обл.’; *княжани* [142] ‘мешканці с.Княжні Харківської обл.’; *коротичани* [142] ‘мешканці смт.Коротич Харківської обл.’; *подоляни* [145-146] ‘мешканці с.Подоли Харківської обл.’; *сахновщани* [146] ‘мешканці смт.Сахновщина Харківської обл.’; *харків’яни* [147] *розм.* ‘мешканці м.Харків’; *шубяни* [147] ‘мешканці с.Шуби Харківської обл.’ та інші.

Як зазначає В. Горбачук, часто анкетні дані про мешкання на певній території не підтримуються офіційною практикою [4, 218], свідченням цього є й той факт, що у мовленні носіїв говірок Вінничини поряд із відтопонімними найменуваннями побутують неофіційні назви жителів за певними ознаками, напр.: *цибуляни*, *городяни* [Там само, 229] ‘мешканці поселення Городок, у яких основним промислом було вирощування цибулі’.

Обстежені матеріали української писемної мови аналізованого періоду дозволяють стверджувати, що найменування жителів на *-ани* (*-яни*), частіше трапляються в розмовному мовленні, ніж у літературному. Очевидно, певні фонотактичні обмеження згаданих афіксів стали першопричиною згасання їх продуктивності та активізації інших словотвірних моделей, напр., форманта *-ці* (*-ець*), котрий вважається найактивнішим у продукуванні похідних розгляданого лексико-словотвірного типу [11, 61].

1.2. Серед аналізованих структур на *-ани* (*-яни*) виокремлюється група дериватів, що номінують народи, народності, нації, племена, етнічні групи. Такі іменники-етноніми в сучасній українській мові вважаються реліктовими [11, 60], трапляються вони переважно в художніх творах та спеціалізованих історичних пам’ятках. У обстежених писемних джерелах нової української мови XVII ст. виявлені такі плюративи: *ізраїльтяне* (XVII УЛ 113) ‘назва стародавнього єврейського племені’ (із додаванням епентетичного [т]); „*Радим, а от того нарекошася радимчане; вторый – Вятко, а от того – вятчане, над рѣкою Волгою; третый – Дулѣпа, а от того – дулѣпляне, над Богом, иже нынѣ нарицаются лучаны*” (173) ‘нащадки різних племен при формуванні білоруської народності’ (*Радим* – легендарний родоначальник східнослов’янського племені, яке жило в межиріччі Дніпра й Десни; *Вятко* –

легендарний родоначальник східнослов'янського племені вятичів, яке жило в басейні річок Оки, Угри, Москви і верхів'ї Дону; *Дуліпа* – легендарний родоначальник східнослов'янського племені дулібів або *лучан*, пізніше *бужан* чи *волинян* – див.: XVII УЛ 547); *поляни* (*ледзяни*) (XVII УЛ 539) 'західнослов'янські племена в поріччі Варти' (*поле* 'оброблювана земля'); *деревляни* (539), *хижани* (Там само) 'представники західнослов'янських племен, що жили між річками Лабою (Ельбою) й Одрою (Одером) та на островах Рюген, Узедом і Воллін у Балтійському морі'; *моравани* (XVII УЛ 539) 'слов'янські племена, які від середини I тисячоліття заселяли Моравію'. Зрідка деривати такої семантики трапляються в джерелах української мови XX ст.: *древляни* (ЛексФр 66) 'східнослов'янські племена, які в VI–IX ст. жили в Поліссі, на побережжі Дніпра'; *гіряни*, *горяни* (О I 172) 'гірняки: бойки'; *сабіяни*, *сабіняни* (СУМ IX 7) 'сабіни: давнє італійське плем'я'; *сіверяни* (IX 212) 'північне плем'я'.

1.3. За допомогою форманта *-ани* (*-яни*) творяться відіменникові похідні, що позначають назви представників релігійних общин та осіб, котрі сповідують певну філософію чи суспільно-політичну ідею. Мотиватором плюративів такого типу є переважно власне ім'я, яке пов'язане із започаткуванням цих течій, поглядів, учень, напрямків. У писемних пам'ятках нової української мови XVII – XVIII ст. виявлені такі номени: „*Где єстесь, Декїи? Где єстесь, Домиціѧне, Валеріѧне, Дїклиціѧне, Юліане*? *Где теперь ... балвохвальцы ѡкрутни, которыи хр(с)тїѧнѡмъ розныи муки и розную смерть задавалисте*" (XVII Гал 73); „*Гды ефесѧны каменїємъ на Іѡанна кидали, чи то не было терпеніє?*" (168); *махометане* (1665 Гал 282); „*войны великїи, которыи ... точилъ з(ъ) филистианам(и), з(ъ) мѡавитам(и), з(ъ) сурійчикам(и), з(ъ) ідумейчикам(и) и з(ъ) иншими непрїѧтелѧми розмаитыми*" (1686 Гал 359); „*Кождий православиний христіанине*" (XVII УЛ 26), *хр(с)тїѧне* (Гал 129) 'ті, хто дотримуються християнства, релігії, що виникла в I ст. нашої ери і ґрунтується на вірі в Ісуса Христа як боголюдини'; *домінікани* (XVII УЛ 27) 'католицький чернечий орден, сформований у XII ст. Святим Домініком'; *василіяни* (428) 'базилішки уніатські: члени уніатського чернечого ордену, започаткованого у XVII ст.' (*Василій* Великий – Кесарійський єпископ – засновник цього ордену); *дворяне* (1648–1798 АрхЮЗР ЧІ 97) 'католики; привілейований стан суспільства у XVIII ст.'; *парафіяни* (XVIII УЛ 250) 'віруючі одного храму' (*парафія* 'церковно-адміністративна організація'). Поряд зі згаданими іменниками в лексикографічних працях початку XX ст. реєструються інші деривати: *лютерани(н)* (Русл 332) 'сповідувач лютеранства'; *мусульмани(н)* (360) 'представники ісламської віри' (від пер. *muslim* < араб. *muslim* – віддані ісламу < і *salima* – 'залишатися цілим' – див.: СлІС 660); *пуритани(н)* (652) 'послідовник релігійно-політичного руху буржуазії, спрямований проти абсолютизму й англіканської церкви' (англ. *puritans* < лат. *puritas* 'чистота' – СлІС 777), пор.: *пуританин* (ЕСУМ IV 636) 'святенник: сповідував пуританства'. Поодинокі новотвори на позначення представників суспільно-політичних, філософських, релігійних та інших ідей виявлені у писемних джерелах української мови XX ст.: *пресвітеріани* (СУМ VII 541) 'ті, що сповідуть пресвітеріанство'; *самаряни*, *самаритяни* (IX 25) 'об'єднані в релігійну общину нащадки староєврейського населення Ізраїльського царства' тощо.

1.4. Частина дериватів на *-ани* (*-яни*) номінують народи, корінне населення. У обстежених пам'ятках згадані десубстантиви масово фіксуються у XVII – на початку XVIII ст., напр.: *єгиптяни* (XVII УЛ 56) 'корінне населення Єгипту'; *римляни* (63); *ієрусалимляне* (109); „*корінфян учив*" (114); „*много єст на світі жидов, ... аріянов, несторіянов ... і інших поганов*" (132) 'народ неправославної віри'; *ассіріяни* (XVII УЛ 167, ЛексФр 12, СУМ I 68) 'населення Ассирії, однієї з найбільших держав Передньої Азії, що існувала з кінця III тисячоліття до VII ст. н. е.'; „*індіане же все чернообразни*" (XVII УЛ 428); „*По том же трояни дерзостны сотвори Паламидова смерть*" (451); *агаряни* (549) 'мусульмани, татари – нащадки Ізмаїла' (*Агарі* – рабиня-наложниця, яка за біблійною легендою, є праматір'ю мусульманського народу'). У джерелах кінця XVIII ст. віднайдено номінацію, що належить до пасивного складу лексики української мови, *аріяне* (1798 АрхЮЗР I 13) 'народи, котрі розмовляють індоєвропейськими мовами'. Поряд зі згаданими назвами в пам'ятках другої половини XIX – початку XX ст. трапилися й інші плюративи: *голошаны* (*холожаны*) (Б-Н 102) 'народ, що живе по правому березі річки Драви і в Кроації, на горах' (очевидно, пов'язане з іменником *волохи* 'загальна назва середньовічного населення, з якої наприкінці XIX ст. сформувалися румунська та молдавська нації', пор.: *волошани* (Яв 123) 'румуни'); *резіяне* (Б-Н 310) 'словенський народ, що живе в Резійській долині'; *персіяни* (1892 Аф 85) 'перси: народ, що становить основне населення Персії (тепер Ірану)'; *молдавани* (Русл 354) 'народ, що став основним населення Молдавії'. Зрідка іменники розгляданої семантики фіксуються лексикографічними працями другої половини XX ст.: *мокшани* (РУС I 684) 'частина мордвинського народу, що мешкає біля річки Мокші' (*Мокша* 'права притока Оки'); *половчани* (СУМ VII 89) 'те саме, що половці'; *росіяни* (VIII 882–883) 'народ Росії'; *сербіяни* (IX 128) 'народ Сербії: серби'; *слов'яни* (373) 'група народів'.

1.5. За допомогою форманта *-ани* (*-яни*) в українській мові кінця XVII – початку XXI ст. виокремлюється невелика група дериватів, які номінують осіб за місцем перебування, тимчасовим розташуванням, за родом діяльності чи соціальним станом, тобто лексеми, котрі увиразнюють якусь сталу чи тимчасову ознаку, названу вивідним словом, напр.: *земляни(нъ)* (XVII Тимч I 320) 'землеволодар' (пор.: „*землянин в дом свой ..., позволив юй мешкання в себе*" – XVII УЛ 458); *обожани*(*нъ*) (XVI–XVII Тимч II 14) 'особа, яка входить до складу обозу'; *подводяни*(*нъ*) (131) 'особа при підводі'; *латиняни* (XVII УЛ 156) 'люди,

що навчалися латинської мови й іншого'; *мїрянинъ* (XVII Синоніма 127) 'людина'; *мѣщанинъ* (129) 'громадянин: представник громади міста'; *сєлянє* (155) 'ниварі'; *посєлянє* (Там само) 'селяни'; *дворяни* (XVIII УЛ 214) 'особи, що належать до дворянства' (пор.: *двораны* (Гол 509) 'придворні службовці'); *поїзжани* (КвОсн II 537) 'учасники (гості, родичі) весільного обряду' (*поїзд* із чергуванням приголосних у кінці основи; пор.: *поїжджане* 'гості, які возами ,,поїздом" рухалися до молодого чи молодої' – Моск 62); *полчани*(*нъ*) (1855 Тимч II 162) 'воїн в полку'; *приданяне* (ГалЛем 242) 'батьки і весільні гості, несуть придане: дарунки молодій на другий день після весілля'; *гутняни*(*нъ*) (Гол 498) 'житель або робітник склозаводу' (*гутня* < *гута* 'склоплавильний завод' – Тимч I 194); *нічліжани(н)* (Гр II 568) 'особа, що лишається на нічліг'; *панщани(н)* (Калин 11) 'селянин, що працює на панщині'; *прочани(н)* (ПУРС 195) 'мандрівник-богомолець'; *громадяни(н)* (Русл 126) 'представник громади'; *огнищанин* (ЕСУМ IV 154) 'головний управитель князівських маєтків у Давній Русі' (*огнище* 'вогнище, дім, дим'); *плужанин* (455) 'той, хто оре плугом'.

Поряд зі згаданими іменниками pluralia tantum у пам'ятках української мови кінця XX – початку XXI ст. трапилися й інші номени: деякі з них мають давнє походження (хоча й не зафіксовані нами в обстежених джерелах раніше) та власне новотвори, напр.: *преторіани* (СУМ V 546) 'солдати у Римі (особиста охорона полководця' (*преторій іст.* 'місце перебування полководця у римському таборі' – НТСУМ III 676); *колежани(н)* (СлНтв 82; Данилюк 2002 83) 'співучень, співробітник' (*колега*); *весіляни*, *перезв'яне* (ДзПрогр 265) 'весільні гості' та 'учасники перезви: частини весільного обряду'– ЕСУМ II 249; *віллани* (Іннов 24) 'учасники англійської футбольної команди ,,Астон Вілла"'; *наметянин* (76) 'мешканець наметового містечка'; *небесянин* (78) 'мешканець небес' або 'житель іншої планети'; *сільськовістянин* (114) 'працівник газети ,,Сільські вісті"'; *форум'янин* (130) 'учасник форуму' тощо.

Трапилося кілька гідронімічних найменувань на *-ани* (*-яни*), котрі, безумовно, мають давнє походження, проте фіксуються лексикографічними працями XX ст: *Вільшани* (СГУ 110) 'потік в Закарпатській області', на берегах якого росте вільха; *Крок'яни* [9, 210] 'став на Кіровоградщині' (*крак* 'кущ' – СУМ IV 322; при цьому допускаємо семантичний спосіб творення від однойменного апелятива).

1.6. В обстежених джерелах нової української мови знайдено поодинокі номени різної семантики: *картопляни* (ГорбачСт 489) 'налисники з тертої картоплі'; *храпани* (НикСГЛ 85) 'стебла з листям, які лишаються на грядці після збору капусти' (*храпа* 'те само'). Кілька найменувань розгляданої структури позначають засоби для утримання чи пересування: *кайдани* (XVII Синоніма 121, ЕССУМ II 172) 'пута' (від тур. *kunde* 'кий, який прив'язували до ніг' або тюрк. *kajd* 'зав'язка, пута' – Ф II 161)'; *легани* (Ник 91) 'невеликі сани, для перевезення довгого лісу' (ймовірно, *леги* 'лаги' – пристосування, яким подовжують сани).

II. У писемних пам'ятках нової української мови трапляються утворення з суфіксом *-ани (-яни)*, котрі мотивуються дієслівною основою. Виявлені номени представляють такі семантико-словотвірні типи:

2.1. Найменування осіб: *мордовани* (XVII Синоніма 128) 'стрічеми: ті, що приходять' (*мордовати* фонетичний варіант *мордувати* 'томити, знущатися'); *попоряни*(*нъ*) (XVI–XVII Тимч II 171) 'поборник, захисник' (*попорати*(*ся*) < *поратися* 'щось робити, чимось займатися'); ,,*подсосѣдковъ и воинскихъ поселянъ мужеска тридцять сѣмъ тысячъ*…" (кін. XVIII ОЛУ 61) 'тимчасові мешканці', 'поселенці' (*селити*(*ся*) 'влаштовуватися жити') (пор.: *поселянки в порѣлки играли* – Аф 67); *захожани* (Крим II 111) 'люди, які звідкілясь прийшли' (*заходити* із чергуванням приголосних в основі); *опікувани* (СДМ 114) 'люди, за якими опікуються'; *заїжджани(н)* (156) 'квартирант'; *закосяни* (УМ 174) 'гості на весіллі, які виконували одномоментну дію: пов'язували намітки у шалаші' (*закосичувати*(*ся*) 'прикрашати (як правило, квітами)' – Гр II 53); *заборяни(н)* (ЕСУМ I 247) 'робітник, який працює задля виплати податків' (*забирати*); *придани* (СУМ VII 603) *заст.* 'весільні гості з боку нареченої, які прямують із нею в дім нареченого' (*придавати*; при цьому не виключаємо мотивації за аналогією до *придане* 'посаг нареченої').

2.2. Номени на позначення абстрагованої дії: *перетягани* (Гр III 141) 'перехід гостей від тестя до свекра під час весілля'; *гушпани* (БукГов II 57) 'стусани' (*гушпанити діал.* 'бити, видавати сильні звуки'); *гойкани* (О I 179) 'радість, веселощі' (*гойкати* 'кричати, гукати'); *йойкани* (332) 'нарікання' (*йойкати* 'плакати, голосити').

Зрідка трапляються деривати на позначення обрядових дій, процесів і под.: *роспльовани* [10, 51] 'обряд частування в батьків молодої другої весільної неділі' (мотив номінації: заключний етап післявесільного циклу, який закінчується сімейними розборками, чварами); *сватани* [1, 355] 'сватання'; *дякувани* [Там само] 'етап весільного обряду, коли молода дякує батькам'.

2.3. Найменування результатів дії: *виграни* (Ж 72) 'колядки' (*вигравати* 'грати щось на музичному інструменті'); *мержани* (ЕСУМ III 441) 'шматок вишитого полотна, який вставляється в сорочку на грудях' (*мережити* 'вишивати'); *штовхани*, *штурхани* (Крим II3 815) 'результат побиття'; *стояни* (Дорош 118) 'пропуск у косінні' (*стояти* 'стирчати'), пор. зі значенням у виразі: *відстоювати стояни* (ФСУМ II 864) 'марно витрачати час, чекаючи на кого-, що-небудь'.

2.4. Назви предметів побуту, засобів пересування та інших номенів із конкретною семантикою: *кракани* (Мельн 83) ‘стовпець з довгими суками чи кілками, на які чіпляють чисті глечики тощо’ (*крак діал*. ‘кущ’ – НТСУМ ІІ 360; пор.: *краканатий* ‘розчепірений, корчуватий’); *тагани* (Лис 249) ‘пристрій для підвішування колиски, коли жінка працює на полі’ (очевидно, від *тягати* ‘переносити з місця на місце’); *приказани* (ГорбачТер 239) ‘коробочка з торбинкою, прикріплюванаена до чола під час молитви’ (*приказувати* ‘говорити що-небудь, супроводжуючи якусь дію’ – НТСУМ ІІІ 703); *стояни* (Чаб ІV 107) ‘посуд’ та ‘стовпи для огорожі’ – Ващ 92; *ковзани* (ГорбачТер 239, ЕССУМ ІІ 237, СУМ ІV 204, Карав 403) ‘засіб для ковзання по льоду’(*ковзати(ся)*), *грабани* [1, 355] ‘зубата мотика’ (*грабати діал*. ‘копати; обробляти землю’).

2.5. Найменування страв, напоїв та кулінарних виробів: *болодяни* (БукГов І 35) ‘вид страви із запареного і звареного у воді борошна’ (очевидно, від *болодити* ‘бовтати, мішати’); *снідани* (ГорбачТер 189) ‘їжа, якою снідають’; *сікани*, *шатковани* (Там само) ‘їжа’ (вивідні основи вказують на спосіб приготування); *шчипани* (196) ‘страва з тіста’ (*щипати* – спосіб приготування тіста).

2.6. Зрідка трапляються поодинокі найменування з іншою семантикою, напр.: *щіпляни* (ГорбачСт 437) ‘сорт білих черешень’ (мотивація очевидна: сорт з’явився внаслідок щеплення); *шкарбани* (ЕССУМ ІV 512, СхСл 100) ‘старі, зношені чоботи’ (*шкарбати* – звуконаслідувальне дієслово, що означає ‘човгати, стукати’); *пищани* (Арк ІІ 48) ‘орган істоти: печінка’. Знайдено локатив *давани* (Гр І 353) ‘місце, де складаються сіно й подібне та годують цим тварин’ (*давати*) та гідронімійну назву *Мицкани* (СГУ 365) ‘потік у Чернівецькій обл.’ (*мицкати* ‘повільно текти’). Від дієслівних основ за допомогою форманта *-чани* твориться кілька найменувань людей, а саме: *закладчанин* (ЕСУМ ІІ 455) ‘гість на закладинах’; *колядчани(н)* (Яв 370, ЕСУМ ІІ 526) ‘той, хто колядує: колядувальник’ та локатив *кручани* [7, 83] ‘місце, де вирує вода або яма на річці’ (*крутити*).

ІІІ. Обстежені джерела нової української мови ХХ ст. фіксують кілька *відприкметникових* похідних із суфіксом *-яни*, напр.: *заможняни(н)* (Яв 258) ‘багатий чоловік’; *вишняни* (О І 114) ‘жителі верхньої частини села’ (*вишній* ‘верхній’); *Ржавчани* [9, 218] ‘частина болота біля с.Вербове на Кіровоградщині’ (мотивація відбувається за кольором води в гідрооб’єкті).

ІV. Від *числівникових* основ формується кілька плюральних номенів на позначення сільськогосподарського приладдя – вил: *двояни*, *четверяни* (ДзПрогр 22–23); *трояни* (Мельн 95, НикСГЛ 138). Мотиватором є кількість відгалужень на цьому знарядді.

Отже, здійснений словотвірний аналіз є свідченням того, що у новій українській мові значне поповнення складу імен pluralia tantum відбувається за рахунок деривaційних утворень назв осіб за етнічною, національною, територіальною і под. належністю, що творяться за допомогою формантів *-ани* (*-яни*). Встановлені факти дозволяють стверджувати, що на початок ХХІ ст. розгляданий словотворчий засіб є продуктивним. Цьому сприяє розширення деривaційної бази, необхідної для виникнення нових назв, що зумовлювалося екстралінгвістичними чинниками, як от: різноманітний склад населення України, міжетнічні контакти, виникнення нових політичних, суспільних, філософських, релігійних та інших ідей, напрямків, учень. Більшість іменників pluralia tantum аналізованої структури мають виразний відтінок книжності й обслуговують усі функціональні стилі української мови Девербативи вживаються переважно в художньому, публіцистичному та епістолярному стилях української мови. Номени окремих лексико-словотвірних груп (їжа, одяг, взуття, локативи) є стилістично маркованими й вживаються переважно в розмовно-просторічному мовленні. Плюральні назви з нейтральним, стилістично універсальним значенням виявляють меншу функціональну активність.

ДЖЕРЕЛА

Арк Аркушин Г.Л. Словник західнополіських говірок : у 2 т. / Г.Л. Аркушин. – Луцьк: Ред.-вид. відділ ,,Вежа” Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 2000.

АрхЮЗР Архив Юго-Западной России, издаваемый Временною Комиссиею по разбору древних актов : в 8 ч. – Киев: Въ университетской типографии, 1859–1914.

Аф Собраніе сочиненій Александра Степановича Афанасьєва (Чужбинскаго) / под ред. П.В. Быкова. – Спб: Книгоиздательство Германъ Гоппе, 1892. – Т. 9: Словарь малорусскаго нарѣчія. – 1892. – С. 288–464.

Б-Н Білецький-Носенко П. Словник української мови / П. Білецький-Носенко / підг. до вид. В.В. Німчук. – К.: Наук. думка, 1966. – 423 [1] с.

БукГов Матеріали до словника буковинських говірок : у 6 вип. / ред. кол. К.Ф. Герман, К.М. Лук’янюк, В.А. Прокопенко. – Чернівці: Чернівецький державний університет, 1971–1979.

Ващ Ващенко В.С. Словник полтавських говорів / Василь Семенович Ващенко. – Харків: Вид-во Харківського університету, 1960. – Вип. 1. – 107 с.

Вишня Вишня О. Твори : в 7 т. / Остап Вишня / упоряд. та підг. текстів Ф.Ю. Маківчука та В.О. Губенко-Маслюченко. – К.: Дніпро, 1963–1965.

Гал Галятовський І. Ключ розуміння / Іоаникій Галятовський / підг. до вид. І.П. Чепіга. – К.: Наук. думка, 1985. – 444 с.

ГалЛем Верхратський І. Про говор галицьких лемків / Іван Верхратський. – Львів: Печатня НТШ, 1902. – 492 с.

Гол Словник української мови Я.Ф. Головацького // Наук. зб. Музею української культури у Свитнику / підгот. до вид. Й.О. Дзендзелівський, З. Ганудель. – Пряшев: Братиславське словацьке педагогічне вид-во, 1982. – № 10. – 612 с.

Гончар Гончар О. Твори : в 7 т. / Олесь Терентійович Гончар. – К.: Дніпро, 1987–1988.

ГорбачСт Горбач О. Південноволинська говірка й діалектний словник с.Ступно, кол. повіту Здовбунів / Олекса Горбач // Діялектологія : зібрані статті. – Мюнхен: Український вільний університет, 1993. – Т. 5. – С. 405–524.

ГорбачТер Горбач О. Говірки Теребовельщини : словник / Олекса Горбач // Діялектологія : зібрані статті. – Мюнхен: Український вільний університет, 1993. – Т. 5. – С. 173–257.

Горп Горпинич В.О. Зразок словника відтопонімних похідних / В.О. Горпинич // Назви жителів в українській мові. – К.: Вища школа, 1979. – С. 124–148.

Гр Словарь української мови: в 4 т. / зібр. ред. журн. ,,Киев. старина" / упоряд., з дод. власн. матеріалу, Б. Грінченко. – К.: Лексикон, 1996. – (Репринтне вид. 1907–1909 рр.).

ДНМ Ділова і народнорозмовна мова XVIII ст. : (матеріали сотенних канцелярій Лівобережної України) / підгот. вид. В.А. Передрієнко; відп. ред. В.В. Німчук. – К.: Наукова думка, 1976. – 415 с.

Дорош Дорошенко С.І. Матеріали до словника діалектної лексики Сумщини / Сергій Іванович Дорошенко // Діалектологічний бюлетень. – К.: Вид-во АН УРСР, 1962. – Вип. 9. – С. 101–122.

ЕСУМ Етимологічний словник української мови: в 7 т. / ред. Л.С. Мельничук. – К.: Наук. думка, 1982–2006. – Т. 1–5.

ЕССУМ Митрополит Іларіон. Етимологічно-семантичний словник української мови : в 4 т. / Іван Огієнко. – Вінніпег – Канада: Накладом товариства ,,Волинь", 1988.

Ж Желехівський Є., Недільський С. Малорусько-німецький словник / Є. Желехівський, С. Недільський. – Львів: Друкарня товариства ім. Т. Шевченка, 1886. – 1117 с.

Жит Житецькій П.Г. Словарь книжной малорусской рѣчи по рукописи XVII вѣка / Павло Гнатович Житецькій. – Кіевъ: Типографія Г.Т. Корчак-Новицкаго, 1888. – 104 с.

Іннов Нелюба А., Нелюба С. Лексико-словотвірні інновації (2004–2006) : словник / А.М. Нелюба, С.А. Нелюба. – Х.: Майдан, 2007. – 144 с.

Калин Російсько-український словник АН УРСР / гол. ред. М.Я. Калинович. – М.: Державне вид-во іншомовних і національних словників, 1948. – 804 с.

Карав Караванський С. Російсько-український словник складної лексики / Святослав Караванський. – К: Академія, 1998. – 712 с.

КвОсн Словник мови творів Г. Квітки-Основ'яненка : в 3 т. / відп. ред. М.А. Жовтобрюх. – Харків: Харківський державний університет, 1978–1979.

Корз Корзонюк М.М. Матеріали до словника західноволинських говірок / М.М. Корзонюк // Українська діалектна лексика : зб. наук. праць. – К.: Наук. думка, 1987. – С. 62–267.

Котл Котляревський І.П. Повне зібрання творів: у 2 т. / Іван Петрович Котляревський. – К.: Вид-во АН УРСР, 1952.

Крим Російсько-український словник : у 3 т. / Українська АН, Комісія для складання словника української живої мови / гол. ред. А.Е. Кримський. – К.: Червоний шлях, 1924–1933.

ЛексФр Лексика поетичних творів Івана Франка : (методичні вказівки з розвитку лексики) / упоряд. І.І. Ковалик та ін.. – Львів: ЛДУ, 1990. – 264 с.

Лис Лисенко П.С. Словник поліських говорів / П.С. Лисенко. – К.: Наук. думка, 1974. – 260 с.

Мельн Мельничук О.С. Словник специфічної лексики с.Писарівки (Кодимського р-ну Одеської обл.) / Олександр Савич Мельничук // Лексикографічний бюлетень. – К.: АН УРСР, 1952. – Вип. 2. – С. 67–99.

Моск Москаленко А.А. Українська лексика першої половини XIX ст. : конспект лекцій із спецкурсу / Артем Амвросійович Москаленко. – Одеса, 1969. – 92 с.

Ник Никончук М.В. Транспортна лексика Правобережного Полісся в системі східнослов'янських мов / М.В. Никончук, О.М. Никончук / відп. ред. П.Ю. Грищенко. – К.: Наук. думка, 1990. – 292 с.

НикСГЛ Никончук М. В. Сільськогосподарська лексика правобережного Полісся / М. В. Никончук. – К.: Наук. думка, 1985. – 312 с.

Новицьк Новицькій Я. П. Народная память о Запорожье : предания и рассказы, собранные в Екатеринославщине 1875–1905 г. : (репринтне вид. 1911 р.) / Яків Павлович Новицькій. – Рига: Спридитис, 1990. – 118 с.

Нов Новицький Я. П. Твори : в 5 т. / Яків Павлович Новицький. – Запоріжжя: ПП "АА Тандем", 2007.

НТСУМ Новий тлумачний словник української мови : в 4 т. / укл. В.В. Яременко та ін. – К.: Аконіт, 2000. – (Серія ,,Нові словники").

О Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: у 2 ч. / М.Й. Онишкевич / відп. ред. І.Г. Матвіяс. – К.: Наук. думка, 1984.

ОЛУ Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. – К.: Наук. думка, 1997. – 332 с.

ПісенНов Гнатюк В. Пісенні новотвори в україно-руській народній словесності / В. Гнатюк // ЗНТШ. – 1903. – Кн. 2. – Т. 52. – С. 38–67.

ПУРС Савченко Л. Практичний украинсько-російський словник / Л. Савченко. – К.: Книгоспілка, 1926. – 272 с.

РД Русалка Дн҃ѣстровая : (фотокопія з вид. 1837 р.) / вст. ст. О.І. Білецького. – К.: Дніпро, 1972. – 135 с.

Русл Російсько-український словник / відп. ред. П. Мустяца. – К.: Вид-во АНУ, 1937. – 890 с.

РУС Русско-украинский словарь : в 3 т. / под. ред. С.И. Головащука и др. – К.: Наук. думка, 1969–1970.

СГУ Словник гідронімів України / ред. К.К. Цілуйко. – К.: Наук. думка, 1979. – 780 с.

СДМ Словник ділової мови (термінологія та фразеологія) : проєкт / М. Дорошенко, М. Станіславський, В. Страшкевич. – Харків–Київ: Державне вид-во України, 1930. – 248 с.

Синоніма Синонїма славенороссκаѧ / підг. текстів пам'яток і вст. ст. В.В. Німчука. – К.: Наук. думка, 1964. – С. 92–199. – (Пам'ятки української мови XVI – XVII ст.).

СлІС Словник іншомовних слів / уклад. Л.О. Пустовіт та ін. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.

СлНтв Віняр Г.М., Шпарук Л.Р. Словник новотворів української мови кінця XX ст. / Г.М. Віняр, Л.Р. Шпарук. – Кривий Ріг: КП ,,Криворізька друкарня", 2002. – Вип. 2. – 180 с.

СМШ Словник мови Шевченка : в 2 т. / ред. кол. В.С. Ващенко, Г.П. Дорошенко та ін. – К.: Наук. думка, 1964.

СУМ Словник української мови : в 11 т. / ред. колегія: І.К. Білодід (гол.) та ін.. – К.: Наук. думка, 1970–1980.

СхСл Словник українських східнослобожанських говірок / уклад. К.Д. Глуховцева та ін. – Луганськ, 2002. – 234 с.

Тимч Тимченко Є. Матеріли до словника писемної та книжної української мови XV-XVIII ст. : у 2-х кн. / відп. ред. В.В. Німчук. – К.: Преса України, 2002.

УЛXVII Українська література XVII ст. : синкретична писемність. Поезія. Драматургія. Белетристика / упоряд., приміт. і вступ. ст. В.І. Крекотня. – К.: Наук. думка, 1987. – 608 с.

УЛXVIII Українська література XVIII ст. – К.: Наук. думка, 1983. – 694 с.

УМ Українська минувшина : Ілюстрований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Космірa та ін. – 2-е вид. – К. – Либідь, 1994. – 256 с.

Ф Фасмер М. Этимологический словарь русского языка : в 4 т. / М. Фасмер / пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева. – 4-е изд., стер. – М.: ООО ,,Изд-во Астель" : ООО ,,Изд-во АСТ", 2003.

Франко Франко І. Я. Твори : в 20 т. / Іван Якович Франко. – К.: Держлітвидав, 1950–1956.

ФСУМ Фразеологічний словник української мови : в 2 т. – К.: Наук. думка, 1983.

Чаб Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини : в 4 т. / Віктор Антонович Чабаненко. – Запоріжжя: ЗДУ, 1992.

Шел Шелудько І.М. Практичний словник виробничої термінології / І.М. Шелудько. – Х: Державне вид-во України, 1931. – 110 с. – (Серія практичних словників. – Вип. 3.).

Яв Яворницький Д.І. Словник української мови / Дмитро Ілліч Яворницький. – Катеринослав: Слово, 1920. – Т. 1. – 412 с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аркушин Г.Л. Іменниковий словотвір західнополіського говору. Монографія / Г.Л. Аркушин. – Луцьк: РВВ ,,Вежа" Волинський державний інститут ім. Лесі Українки, 2004. – 746 с.
2. Бевзенко С.П. Історична морфологія української мови. Нариси із словозміни і словотвору / Степан Пилипович Бевзенко. – Ужгород: Закарпатське обласне вид-во, 1960. – 416 с.
3. Білоусенко П.І. Історія суфіксальної системи українського іменника (назви осіб чоловічого роду) / Петро Іванович Білоусенко. – Київ: КДПІ, 1993. – 215 с.
4. Горбачук В.Т. Назви жителів за місцем мешкання або походження / Василь Тихонович Горбачук // Праці XII республ. діал. наради. – К.: Наук. думка, 1971. – С. 215–221.
5. Горпинич В.О. Назви жителів в українській мові (Питання словотвору, слововживання та нормування) / Володимир Олександрович Горпинич. – К.: Вища школа, 1979. – 158 с.
6. Горпинич В.О. Словотвір назв мешканців на -чани в східнослов'янських мовах / Володимир Олександрович Горпинич // Питання словотвору східнослов'янських мов. – К.: Наук. думка, 1969. – С. 39–40.
7. Данилюк О.К. Назви виру в говірках Волині / О.К. Данилюк // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К.: Кий, 2002. – С. 82–85.
8. Кровицька О.В. Назви осіб за територіальною та етнічною приналежністю у староукраїнській мові XVI-XVIII ст. / О.В. Кровицька // Українська лексика в історичному та ареальному аспектах / відп. ред. Р.Й. Керста. – К.: Наук. думка, 1991. – С. 163–171.
9. Лучик В.В. Автохтонні гідроніми середнього Дніпро-Бузького межиріччя / В.В. Лучик. – Кіровоград, 1996. – 235 с.
10. Магрицька І.В. Весільна лексика українських східнослобожанських говірок : дис. ... кандидата філолог. наук : 10.02.01 / І.В. Магрицька. – К., 2000. – 622 с.
11. Олексенко В.П. Словотвірні категорії суфіксальних іменників: Монографія / Володимир Павлович Олексенко. – Херсон: Айлант, 2001. – 240 с.
12. Родніна Л.О. Варіанти назв осіб за місцем проживання і національністю в сучасній українській мові / Л.О. Родніна // Славістичний збірник. – К.: Вид-во АН УРСР, 1963. – С. 188–197.
13. Родніна Л.О. Суфіксальний словотвір іменників у сучасній українській мові / Л.О. Родніна // Словотвір сучасної української літературної мови. – К.: Наук. думка, 1979. – С. 57–118.
14. Савицький С.С. Суфікси -ець і -анин (-янин) у назвах осіб за місцем проживання та національністю (на матеріалі фольклорних пам'яток) / С.С. Савицький // Семантичні і формальні аспекти морфології і синтаксису української мови : зб. наук. праць / редкол. А.П. Грищенко (відп. ред.) та ін. – К.: КДПІ, 1988. – С. 35–40.